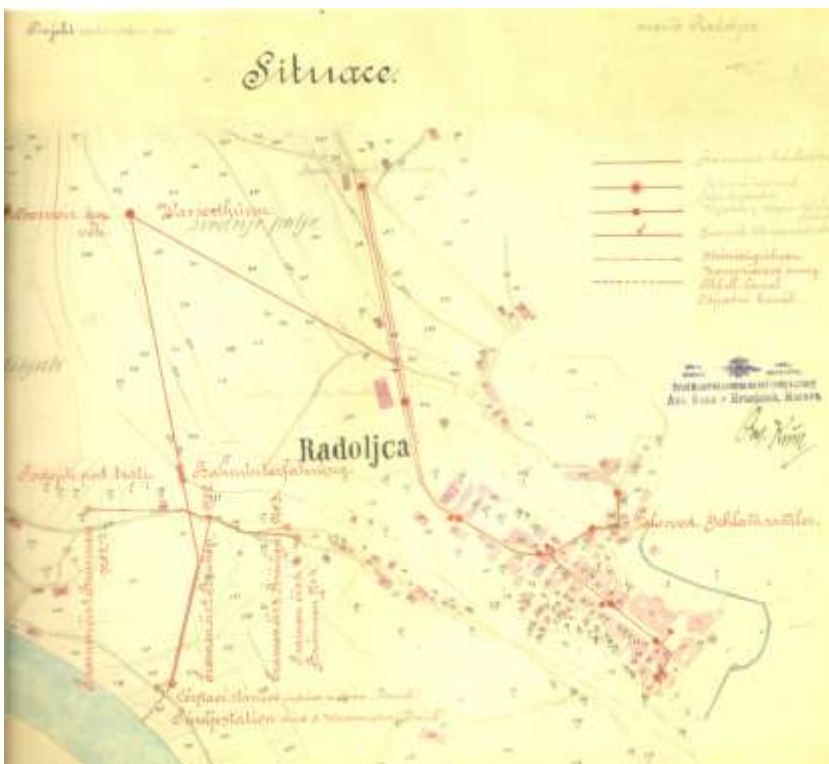

MESTNI VODOVOD V RADOVLJICI - (POLJČAH, BEGUNJAH, HLEBČAH IN LESCAH)

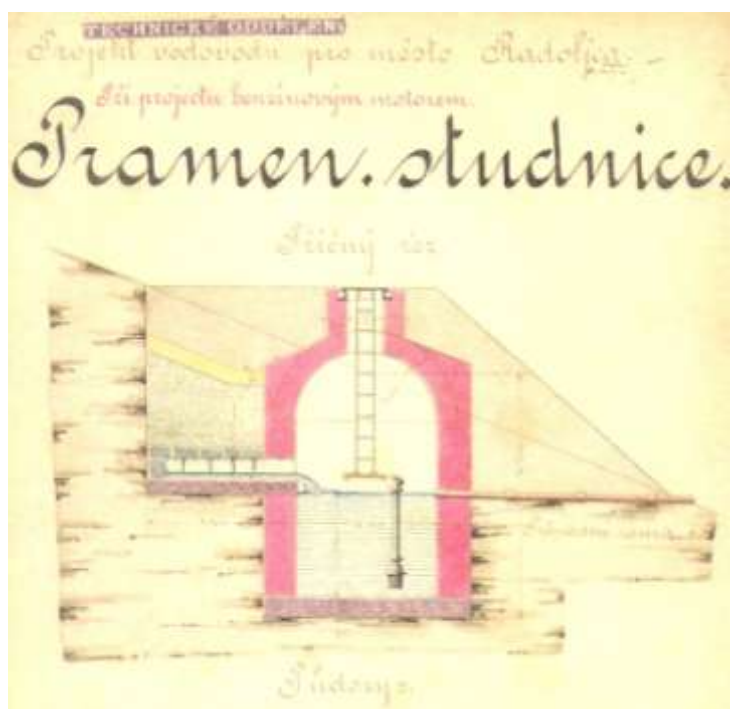
Načrt gradnje vodovoda. Dokumenti, ki so bili tehnična osnova za gradnjo javnega vodovoda v Radovljici, so datirani z letnico 1902. Načrte v treh variantnih izvedbah je izdelalo podjetje Ant. Kunz iz Hranic na Moravskem. S strani mesta Radovljice je kot odgovorni omenjen lekarnar in župan A. Roblek. Kot zanimivost naj omenimo, da se je voda iz studenca Pramen (pod mestom) črpala v rezervoar na Obli Gorici, od tod pa je napajala mesto Radovljica. Samo mesto je takrat obsegalo Linhartov trg in deset objektov na današnji Gorenjski cesti.

Vir: 100 let vodovoda v Radovljici (izdala: Komunala Radovljica)

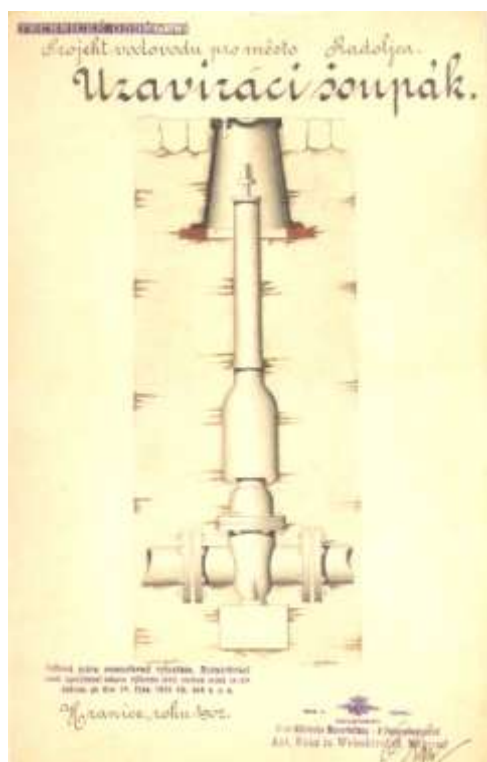

Načrt iz »Projekta vodovoda za mesto Radovljica«, 1902

Vir: 100 let vodovoda v Radovljici (izdala: Komunala Radovljica)

Detajl iz »Projekta vodovoda za mesto Radovljica«, 1902
Vir: 100 let vodovoda v Radovljici (izdala: Komunala Radovljica)

Detajl iz »Načrta vodovoda za mesto Radovljica«, 1902
Vir: 100 let vodovoda v Radovljici (izdala: Komunala Radovljica)

Zaviranje gradnje. Vodovod je naravnost vitalnega pomena za Radovljico, od vodovoda je odvisna boljša bodočnost našega mesta. Novi občinski odbor se je z vso vnemo lotil tega dela, ali kaj, ko vmes segajo vidni in nevidni faktorji in zabranjujejo celo konstituiranje občinskega starešinstva, kaj šele uspešno delovanje v vodovodnem oziru.

Gorenjec, 08. 10. 1904

Velikodušen dar. Gospa Josipina Hočevanjeva s Krškega, radovljiška častna meščanka, je darovala za stroške radovljiškega vodovoda 4.000 kron.

Gorenjec, 05. 05. 1906

Donacija ministrstva. Radovljiški vodovod. Iz Radovljice nam dam sporočajo preveselo vest, da je ministrstvo dovolilo za zgradbo vodovoda 40% prispevek ter obenem odredilo, da se bo gradil kot občinsko podjetje. Dela se razpišejo prihodnji mesec. O tej napravi, ki je za Radovljico in okolico življensko važnosti, bomo v kratkem poročili obširneje.

Gorenjec, 27. 10. 1906

Cena vodovoda. Od deželne vlade je prišlo uradno obvestilo, da se je poljedelsko ministrstvo zavezalo dati 40 odstotkov državne podpore, t. j. 66.000 kron. Dela razpiše v sporazumu s poljedelskim ministrstvom In prizadetimi občinami Radovljica, Lesce in Begunje deželni odbor kranjski, ki bo tudi po svojih inženirjih nadzoroval gradbo.

Gorenjec, 01. 12. 1906

Oris stanja brez vodovoda. Prijazno mesto Radovljica na visokem Gorenjskem, z romantično okolico, dobi prihodnjo pomlad vodovod. Deželna in državna podpora je zagotovljena, od prizadetih občin ni bilo nobene ovire. Ne bomo danes opisovali v več ozirih zanimive zgodovine trga podjetja, ljudi zasluge posameznih oseb in drugih činiteljev hočemo orisati rajše tedaj, ko bo prvokrat udarila delavčeva lopata na najbrže še z mrzlo pomladansko zemljo, po kateri se bodo napeljale cevi iz Rudolfovega studenca nad Begunjami proti Radovljici in Lescam. Ogle dati si hočemo za sedaj le nekoliko važnost te velike vodovodne naprave za Radovljico in okolico. Pred dobrim desetletjem se je zdela Radovljica kakor kraj, ki je zabit z visokimi deskami, da se ne more širiti dalje. Na treh straneh obdan od globokih jarkov je bil na severu zaprt po pristavah in proštovem svetu, da se ni mogel razvijati ljudi na to stran. Toda padle so te ovire, in na zgornjem koncu stare Radovljice je nastalo novo mesto z veličastnimi stavbami. Novo ljudsko-šolsko, novo sodno poslopje, mogočni stavbi hranilnice in posolnice, dveh denarnih zavodov, ki z milijoni vlog zavzemala pač važna mesta v razvoju našega narodnega gospodarstva, ter še nekaj drugih stavb in ličnih vil - vse to je povzročilo, da je Radovljici na izbiro prav lepih in udobnih stanovanj in da se uradništvo ne more v tem oziru več pritoževati, kakor se je godilo še pred nekolikimi leti.

Tudi gostilne se modernizirajo, napravljajo se prostorni saloni, prirejajo vrtovi za poletne goste in celo večji hotel se nam obeta. Radovljica je s sosednimi vasmi kakor

nalašč ustvarjena za letoviščarje. Čisto podnebje, najlepši izprehodi na vse strani - Brezje, Begunje, Poljče, Lesce, Bled, Kamna gorica - v bližini križišča, novih železnic, očarujoč razgled na julske Alpe in Karavanke vso to nudi ta lepa krajina. Le nekaj je pogrešala še Radovljica in hitro razvijajoča se vas Lesce. Če si pohvalil lep kraj in blagroval ljudi, ki bivajo tu, slišal si vedno staro pesem: Samo nekaj nam manjka - dobre in zadostne vode, ker le malo jih je bilo toliko srečnih, da so se mogli ponašali z dobrimi vodnjaki.

In kar smo želeli desetletja, to se uresniči v kratkem! Važnosti dobre vode za živinorejo, ki je zelo razvita v teh krajih, je itak znana, a zdrava pitna voda ter lepo moderno kopališče bo gotovo tudi ona moč, ki bo privabila poleg naravnih krasot, radi udobnih stanovanj z domačimi kopeli, tujce obilnejem številu nego dosedaj, in v tem prinesla mestu nov vir dohodkov. Tujski promet je v mnogih alpskih krajih največjega naredno-gospodarskega pomena in upajmo za trdno, da se bo ljudi dlvna pokrajina med Begunjami, Lescami in Radovljico, vsako leto ponašala z večjim številom obiskovalcev. Za snažnost v kraju se bo skrbelo veliko lažje, ker se bodo lahko ceste škropile z vodo iz vodovoda, množina hidrantov nam bo nudila večjo varnost pred ognjem, izvedla se bo lažjo kanalizacija mesta, veliko število izvoščekov v Lescah in okolici bo imelo pripravna korita, da napoji svoje konje, - sploh meščan, uradnik, kmet in hlapec bo umel ceniti šele dobroto vodovoda, ko ga bo imel pri rokah. In če je mogoče danes v našem lepem kraju in njega okolici še kdo, ki zmajuje z glavo nad to novotarijo, prepričani smo, da bo prihodnje po let jo že prosil, da bi tudi njemu smela teči begunjska voda na dvorišče ali - v kuhinjo!

Gorenjec, 15. 12. 1906

Cena vodovoda. Važna seja se je vršila pretekli ponedeljek. Zbrali so se polnostevilno občinski odborniki za občine Radovljico, Lesce in Begunje v velikem salonu Kunstljeve restavracije, da se skupno posvetujejo o osnutku, ki ga je sestavil deželni odbor za graditev vodovoda za Radovljico in okolico. Vsi odbori so predlaganim določbam pritrdili soglasno, tako da ni nobenega zadržka več, da se dela takoj razpišejo. Seji je prisostvoval tudi okrajni glavar gospod pl. Detela, ki je kakor pri vseh prejšnjih vodovodnih razpravah tako tudi sedaj s svojimi pojasnil in s svojo lastno vnetostjo za to podjetje veliko pripomogel, da so se vsi sklepi izvršili brez vsakega ugovora.

Kakor smo že omenili, so vsi stroški preračunjeni na 169.000 K. Državni prispevek znaša 67.600 K, deželni pa 42.250 K, tako da bo prizadetim občinam, oziroma vasem treba prispevati 59.150 K. Od tega zneska odpade 32.088 K na Radovljico, ostanek pa na prizadete vasi begunjske in leske občine.

Po osnutku deželnega odbora morajo vsa dela biti dovršena l. 1908, vsi občinski odbori so pa izrekli odločno željo in zajedno prepričanje, da bo vodovod v glavnem še letos dokončan.

Gorenjec, 19. 01. 1907

Vodovod v Radovljico in okolico, ki se še letos prične graditi, bo veljal 169.000 kron. K tej svoti prispeva vlada 67.600 K, državni melioracijski zaklad 42.250 K in kranjski deželni zaklad 59.150 K, na občine pa pride 32.088 K.

Domoljub, 31. 01. 1907

Vodovod. Poljedelsko ministrstvo je potrdilo sklep deželnega odbora, s katerim so se

oddala dela vodovoda za Radovljico in okolico najcenejši ponudnici, tvrdki g. Rumpel z Dunaja, ki je pri nekaterih delih v ponudbo šla za 17 odstotkov pod proračunom. Za stalnega nadzornika pri gradbi je deželni odbor določil inženjerja gosp. Štembova. Upanje je, da bo vodovod do zime do malega gotov.

Gorenjec, 22. 06. 1907

Nadzorniki gradnje vodovoda. Župan prebere dopis deželnega odbora, da se je pozvala tvrdka g. Rumpel, da takoj prične z vodovodnimi deli. Vodovodnemu odseku, ki se pomnoži z gg. odborniki Bulovcem, Mulejem, Praprotnikom in Šušteršičem, se naroči, da skrbno nadzoruje delo in zato lahko najame še druge izvedene osebe. Z delom za radovljiški vodovod se prične te dni in mora biti dovršen pet mesecev po oddaji dela.

Gorenjec, 06. 07. 1907

Javna kopelj - drsališče. Vodovodni odsek je v svoji seji v sredo sklenil, da se napravi na občinskem svetu nasproti sodnemu poslopju večja javna kopelj in da se glede kanalizacije mesta napravijo načrti. Seveda mora še občinski odbor te sklepe potrditi. Tudi se bo skušalo napraviti drsališče. Posojilo za zgradbo vodovoda se bo vzelo pri tukajšnji mestni hranilnici in sicer proti 4 1/4 % obrestovanju in 50 letni amortizaciji.

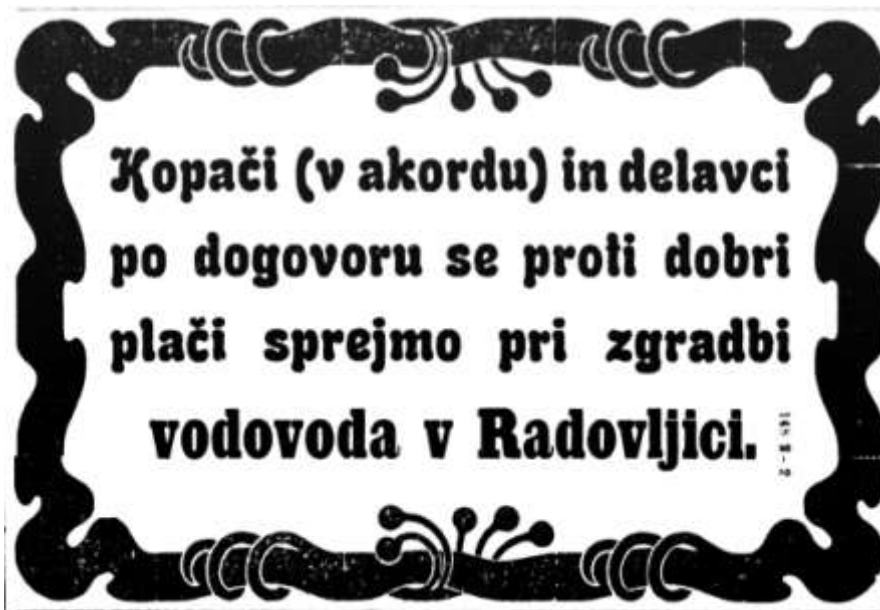
Inženir. Inženier tvrdke Rumpel je že došel v Radovljico in stanuje pri g. Kosmaču. Pri njem se tudi sprejemajo delavci za gradbo. Tvrdka bo dela tako pospešila, da se ves vodovod še letos odda lahko svojemu namenu. Delalo se bo naenkrat na več straneh.

Gorenjec, 13. 07. 1907

Teden inženjerjev se sme imenovati ta teden za Radovljico. V torek so merili štirje inženirji radi vodovoda in štirje radi elektrike.

Vodovodna dela zelo hitro napredujejo. Dela so sedaj ob studencu nad Begunjami in ob rezervarju na Ledevnici, v Lescah ob postaji se pa poskušajo cevi. Dela vodi inženir tvrdke G. Rumpel z Dunaja - g. Hilscher, od deželnega odbora je bil poslan za nadzorovanje inženir g. Štembov. Oba gospoda stanujeta v Radovljici. Delajo večinoma laški delavci, domačim se malo oglašajo.

Gorenjec, 27. 07. 1907

Oglas za delavce pri vodovodu, 1907
Gorenjec, 07. 09. 1907

Vodarina. Potrdi se sklep vodovodnega odseka, da so povečajo vodovodne cevi od raztežilnika do rezervoarja za 20 min v primeru.

Sklenejo so določbe o dobivanju vode iz vodovoda za mesto Radovljico, v inštalaciji vodovodnih naprav in v vodarini, katero bo treba plačevati. Določbe se dado tiskati in se razdele med posamezne posestnike radovljiške občine.

Gorenjec, 14. 09. 1907

Spomenik. Na glavnem trgu naj se postavi monumentalni vodnjak iz kamna v spomin radovljiške rojakinje, gospe Josipine Hočevanjeve v Krškem po načrtu radovljiškega umetnika g. Ivana Vurnika.

Gorenjec, 28. 09. 1907

Vodovodna dela so pretekli teden prav hitro napredovala, ker je bilo dovolj delavcev in nekaj časa vreme dosti ugodno. Rezervar na Ledevnici je do malega dodelan, tudi pri studencu se delo bliža koncu. Glavne cevi so položene, samo v mestu Radovljici je zadnje dni nagajal dež, da se niso mogle položiti vse cevi. Stranska proga na Poljče je končana, proti Hlebcem in proti Lescam se koplje. Upanje je le vedno, da bo v par tednih

Ves vodovod dovršen, če le slabo vreme ne bo posebno hudo oviralo dela.

Hišnih vodovodnih inštalacij je tudi že precej izvršenih. Sedaj se inštalira v graščini, kjer se voda napeljo v vse trakte in vsa nadstropja. V hranilničnem posloplju je 22 vodovodnih pip, tudi po drugih hišah se bo večinoma voda napeljala v vsa nadstropja.

Gorenjec, 19. 10. 1907

Še deset dni. Vodovod v Radovljici. Še komaj deset dni in pritekla bo v naše mesto čista studenčnica. Veselja in vriskanja bo vsenaokrog.

Gorenjec, 02. 11. 1907

Radovljiški vodovod. Voda iz studenca Mravljince nad Begunjami je te pritekla v Radovljico in v nekoliko dneh se bo tako očistila, da bo pitna. Po mestu so že postavljeni javni vodnjaki, posestniki pa, ki še niso dali napraviti vodovoda v svoje hiše, hite, da to store, predno nastopi mrzla zima. Večina posestnikov ima že napeljano vodo. Tudi v Begunjah in drugih vaseh ob progih, v Poljčah in v Hlebcah že teče voda, in tudi do Lesec je že skoro izkopana proga. Še ta mesec bodo vsa vodovodna dela končana.

Važen odstavek zgodovine mesta Radovljice in njene okolice se končuje, obenem pa pričanja se važnejši del te zgodovine. Tri leta deluje sedanji občinski odbor radovljiški, ki si je stavil za svojo življenjsko nalogo, da izvojuje mestu vodovod, po katerem je prebivalstvo hrepenelo skoro dve desetletji.

Pač ni našlo v začetku pripravnih tal sa svoje delo, toda posrečilo se je prepoditi vse dvome o neobhodni potrebi te naprave in s pomočjo deželne in državne oblasti stoji Radovljica pred ugotovljenim vodovodom, ki znači za mesto in okolico to, kar pomeni kri, ki se pretaka v žilah človeškega telesa. Ni bilo lahko delo, ki si je je nadel občinski odbor radovljiški, komur sta uspešno pomagala sosedna odbora iz Begunj in Lesec. Bilo je najpoprej pregnati razne predsodke pri ljudeh, mirno pretrpeti marsikatero žalitev, da se je moglo sploh misliti na uresničenje velike naprave s proračunjenimi stroški 169.000 K. Toda ti možje se niso strašili truda in naporov, niso plašili pred nasprotniki, temveč čvrsto sli svojo pot naprej - do cilja. Danes smelo rečemo, da težko najdemo osebo, ki bi še dvomila o koristi te naprave.

V radovljiškem mestu samem menda ne bo sploh hiše, ki ne bo imela svojega vodovoda. Povsod, kjer je vodovod zasnovan na zdravi podlagi, je prinesel prebivalstvu nešteti koristi. Na Gorenjskem pa še posebno povzdiguje promet s tujci, ki raste od dne do dne. Stavbna delavnost se razvija, industriji se odpirajo vrata in vedno se širi krog domačinov, ki ima dobiček od rastočega blagostanja, stalno naseljenega ali priseljenega prebivalstva.

Tudi strah pred večnim davkom je v sredi otel, okoli kraja ga pa nič ni. Financijelno modro zasnovan vodovod - in to v polni meri lahko trdimo o radovljiški napravi - se mora dobro obrestovati. Saj vidimo že sedaj, da bodo s pristojbinami, ki se plačujejo za vodo, napeljana po hišah, pokrite letne obresti in amortizacija posojila, katero je pod nad vse ugodnimi pogoji dovolil domač mestni denarni zavod. Čimbolj bode rastlo mesto, čimbolj se bodo razvijale sosedne vasi, tem ugodnejih letnih zaključkov imamo pričakovati!

Radovljiški vodovod je dogotovljen, za napredek vnetim občinskim možem naša hvala in naše priznanje! Nov odstavek v zgodovini pomlajenega mesta in sveže okolice se pričanja. Naj veje vnaprej tudi tak duh napredka!

Gorenjec, 16. 11. 1907

Vodni nabiralnik vodovoda za Radovljico in okolico

ki ga je zgradil kr. dež. odbor l. 1907.—1909, in ki preskrbuje razen Radovljice še 7 vasi: stal je pa 170.000 zlatih kron. — Po zaslugi SES je bilo zgrajenih v letih 1908.—1913, na kranjskem 55 vodovodov za okroglo 25 milij. zlatih kron in ki preskrbujejo z vodo okroglo 120 vasi.

Vodni nabiralnik za Radovljico in okolico, 1908

Vir: Ilustrirani Slovenec (01. 01. 1927)

Vodnjak - spomenik. Podobar g. Vurnik je izdelal model za monumentalni vodnjak, ki se ima postaviti na glavnem trgu. Model je jako lično izdelan in predstavlja radovljiški grb ter podobo gospe Hočevarjeve, koji na čast se bo gradil vodnjak, za kar se bo gospa Hočevarjeva posebej prosila. Stroški tega kamenitega vodnjaka so proračunani na 2.192 K. Občinski odbor ta model enoglasno odobri in poveri delo g. Vurniku, ki obljubi vodnjak izgotoviti spomladi. Model se za nekaj časa razstavi v izložbenem oknu trgovine O. Homann.

Gorenjec, 16. 11. 1907

Veliko vode. Naš vodovod dobro dela. Vode je toliko, da teče iz nabiralnika na Ledevnici kar cel potok, da "bi lahko gnal mlinske kamne tri".

Gorenjec, 18. 01. 1908

Spomenik. Naše mesto je dobilo na glavnem trgu, nov kras, ki dela vso čast tako mojstru-izdelovatelju g. Vurniku, kakor tudi vodovodnemu odseku oziroma občinskemu svetu, ki le dal napraviti ta spominek. Značilni spominek, ki ga je napravil po lastnem vzorcu tukajšnji umetnik kamnoseški mojster g. Vurnik je postavljen v spomin velike dobrotnice g. Hočevarjeve v Krškem. - Kdor pohiti v naše mesto, naj ne pozabi, ogledati si ta kras našega lepega mesteca.

Gorenjec, 05. 09. 1908

Imenitno delovanje vodovoda. Naš vodovod imenitno deluje. Ko so po drugih krajih zdihovali o velikem pomanjkanju vode, celo Ljubljani preti suša kljub hudi megli in

bližnjemu barju, ni bilo pri nas čutiti niti najmanjše razlike o pomanjkanju vode. Vedno enak pritisk, vedno enaka množina vode. Zato bi prav iskreno želeli, da prepove zdravniška oblast rabljenje še nekaterih starih vodnjakov, če že iz drugega vzroka ne, saj iz zdravniških ozirrov.

Gorenjec, 13. 02. 1909

Izborna delovanje vodovoda. Naš vodovod izborna deluje. Vsi Radovljičanje so sedaj nekako veseli in zadovoljni, da je mesto dobilo tako hitro vodovod, posebno se sedaj ta zadovoljnost javno čuti, ko je bilo brati, da je ministrstvo tako zadrignilo svoj mošnjiček, da ne bo padel niti belič več iz njega za kranjske vodovode. In če bi naš župan dr. J. Vilfan ne storil za Radovljico nič drugega, kakor le to, da nam je pridobil vodovod, je vreden, da se mu izkleše spominsko ploščo na vodovodni spominek, ki stoji na trgu.

In ker smo ravno pri vodovodu - še sledeče: Vodopivci opazujemo in okušamo, da ima voda iz vodovoda prav pogostoma nek čuden, po petroleju dišeč okus, ki je prav zopern. Mislimo, da ta okus prihaja odtod, ker se še vedno in vedno vstavljajo tuintam pipe, a dotični monterji ne pazijo dovolj na snago. Menimo, da imamo davkopllačevalci pravico, zahtevati od vodovodnega odseka, da ukrene kaj proti temu početju. Hočemo čiste vode!

Gorenjec, 16. 10. 1909

Zanimiv je iz tega obdobja dokument »Določila o dobivanju vode iz Leškega vodovoda«, ki ga je založilo Županstvo v Lescah leta 1909. V tem določilu so natančno opisani pogoji za rabo pitne vode kot tudi način določanja cen ter kazni ob primeru kršitve tega določila. Kako je bilo v tem času s ceno vode? »Cenik o vodarini sme županstvo vsak čas po potrebi izpreminjati. Če kdo meni, da se mu je vodarina krivično odmerila, se sme pritožiti na občinski odbor leške občine, ki sklepa na podlagi cenika«.

In kako je bil urejeno plačevanje za zalivanje vrtov? »Od lepotečnih, kakor od zelenjavnih vrtov je plačevati po 2 kroni na leto za vsak kvadratni meter površine. Od vodometov se plačuje za vsak kvadratni meter porabljene vode 20 kron.«

Vodovodi, ki so bili zgrajeni v tem obdobju, so bili grajeni iz litoželeznih cevi in na nekaterih odsekih še vedno delujejo.

Vir: Razvoj komunalnih dejavnosti v zadnjih sto letih - Izgradnja vodovoda v občini; avtorica mag. Bernarda Podlipnik (Med Jelovico in Karavankami - Radovljiški zbornik 2000).

Vodovod. Velika seja. V Radovljici je zborovalo 24. oktobra v Kunsteljnovem salonu pod vodstvom dež. uradnikov vseh pet občin, ki imajo z Radovljico skupni vodovod. Določili so način prispevanja za istega.

Gorenjec, 11. 11. 1911

Spomenik Josipini Hočevar
Vir: arhiv Adi Fink

Spomenik Josipini Hočevar, 1930
Vir: Digitalni arhiv Radovljica

Kip Josipine Hočevar
Vir: arhiv Adi Fink

Kip Josipine Hočevar, ok. 1960
Vir: Digitalni arhiv Radovljica

Josipina Hočevar, darovalka sredstev za vodovod, 1906
Vir: spletna stran Krajevne skupnosti Radovljica

Oglas za vodovodne naprave, 1906
Vir: Gorenjec (več objav v letu 1906)

Opis stanja vodovoda po 2. svetovni vojni. Mesto je imelo vodovod zgrajen leta 1908 (skupaj s 5 KLO), ki je meril 56 km. V času po 2. svetovni vojni je že dvakrat

presegel življensko dobo. V 5 KLO je bilo nanj priključenih 157 kopalnic, 203 pralnice, 396 stranišč, 1 centralna kurjava, 1 hladilnica, 12 gostiln, 6 mesarij in Tovarna verig.

Vir: Radovljica v letih po 2. svetovni vojni (avtorica Nada Holynski; Radovljiški zbornik 1992).

Viri:

Članke iz časopisov Gorenjec, Domoljub in Ilustrirani Slovenec zbral Goran Lavrenčak - DAR

Vir: www.dLib.si; digitalizirano: 1900-1916 in 1934-1941 / Gorenjec

Vir: www.dLib.si; digitalizirano: 1888-1944 / Domoljub

Vir: Knjižica 100 let vodovoda v Radovljici (izdala Komunala Radovljica)

Vir: Radovljica v letih po 2. svetovni vojni (avtorica Nada Holynski; Radovljiški zbornik 1992).

Objavljeno: 20. 08. 2011

Dopolnjeno: 18. 11. 2011